

गटई कामगारांना पत्र्याचे स्टॉल देण्याची योजना या योजनेची व्याप्ती वाढवून निकषांमध्ये सुधारणा करण्या बाबत.

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक गटई-२०२५/प्र.क्र. ०५ /शिक्षण-१ (ई-१४४३६४३)

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय,

विस्तार इमारत, मुंबई-४००.०३२.

दिनांक: २८ जानेवारी २०२६

वाचा:

- १) शासन निर्णय सा.न्या.सं.का व क्रिडा विभाग क्र.विधयो १०९७/ प्र.क्र.१७५/मावक-२ दि.३१.१२.१९९७
- २) शासन निर्णय क्रमांक गटई-२००८/प्र.क्र.२०९ मावक-२ दि.१३.०२.२००८.
- ३) शासन निर्णय क्रमांक इबीसी-२००८/प्र.क्र.२०७ मावक-२ दि.१४.०२.२०११
- ४) शासन निर्णय क्रमांक गटई-२०११/प्र.क्र.१४७ मावक-२ दि.०८.१२.२०११.
- ५) शासन निर्णय, नियोजन विभाग क. डिसीटी २३१६/प्र.क्र.१३३/का.१४१७, दि.०५.१२.२०१६
- ६) शासन पत्र क्रमांक: गटई-२०१७/ प्र.क्र.३१२ / शिक्षण-१ दि.०७.०२.२०१८.
- ७) शासन निर्णय क्रमांक: गटई-२०१८/प्र.क्र.४३०/ शिक्षण-१ दि.१५.११.२०१८
- ८) शासन निर्णय क्रमांक: गटई-२०१७/ प्र.क्र.३१२/ शिक्षण-१ दि.२२.०३.२०२४.
- ९) संत रोहिदास चर्मोद्योग व चर्मकार विकास महामंडळ, मुंबई यांचे पत्र क्र.७७६, दि.२२.०८.२०२४.
- १०) आयुक्तालयाचे शासनास ई-पत्र क्र.७२०३१० दि.१८.१२.२०२४.
- ११) शासनाचे पत्र क्र.गटई-२०२५/प्र.क्र.६/शिक्षण-१ दि.२१.०१.२०२५
- १२) शासन पत्र क्र. गटई-२०२५/प्र.क्र.६/शिक्षण-१ दि. २८.०३. २०२५
- १३) आयुक्तालयाचे पत्र क्र. जा.क्र.सक/अजाउयो-१/ग.का.प.स्टॉ/शासन निर्णय /२०२५-२६/९८७ दि.०६.०८.२०२५.
- १४) आयुक्तालयाचे पत्र क्र. जा.क्र.सकआ /अजाउयो-१/ग.का.प.स्टॉ/ शासन निर्णय/२०२५-२६/का-१४/१३१३/ दि.१७.११.२०२५.

प्रस्तावना :-

गटई स्टॉल योजना ही अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजातील (चर्मकार, ढोर, होलार, मोची इत्यादी) लोकांसाठी असून त्यांचे जीवनमान उंचवण्यासाठी आणि समाजाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्यासाठी शासनाने सुरु केली आहे. या योजनेत महानगरपालिका, नगरपालिका, छावणी क्षेत्र आणि ग्रामपंचायत क्षेत्रात, १००% शासकीय अनुदान तत्वावर पत्र्याचे स्टॉल दिले असून यामुळे त्यांना त्यांचा व्यवसाय सुरु करण्यास किंवा तो वाढवण्यासाठी मदत मिळते. अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजाचा

(चर्मकार, ढोर, होलार, मोची इत्यादी) विकास करणे, त्यांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहात आणणे, त्यांचे शैक्षणिक, आर्थिक आणि सामाजिक जीवनमान उंचावणे यासाठी सदर योजना सन १९९७ पासून सुरु करण्यात आली. गटई स्टॉल योजना ही शासनाची एक महत्वाकांक्षी योजना असून सन २००६-२००७ या वर्षापासून सदर योजना संत रोहिदास चर्मद्योग व चर्मकार विकास महामंडळामार्फत राबविण्यात येत आहे.

महाराष्ट्र राज्यामध्ये चामड्याच्या वस्तु व पादत्राणे दुरुस्तीच्या क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणावर अनुसूचित जाती प्रवर्गातील व्यक्ती कार्यरत असून, त्यांची उपजिविका ही चामड्याच्या वस्तु व पादत्राणे दुरुस्तीच्या क्षेत्रावर अवलंबून आहे. अनुसूचित जाती प्रवर्गातील पादत्राणे दुरुस्ती करणारे व्यावसायिक हे रस्त्याच्या कडेला उन्हातान्हात बसून आपली सेवा जनतेला देत असतात. या व्यावसायिकांना ऊन, वारा व पाऊस यांपासून संरक्षण मिळावे व त्यांची आर्थिक उन्नती व्हावी यासाठी ग्रामपंचायत, नगरपालिका क्षेत्रात १०० टक्के सहाय्यक अनुदानावर गटई कामगारांना गटई स्टॉल देण्याची योजना दिनांक ३१ डिसेंबर, १९९७ च्या शासन निर्णयान्वये सुरु करण्यात आली असून दिनांक १४ मार्च, २०१३ च्या शासन निर्णयानुसार संत रोहिदास चर्मद्योग व चर्मकार विकास महामंडळ, मुंबई यांच्यामार्फत गटई स्टॉल पुरवठ्याबाबतची कार्यवाही करण्यात आली होती.

तथापि, मागील ३ ते ४ वर्षांपासून संत रोहिदास चर्मद्योग व चर्मकार विकास महामंडळ मर्या. मुंबई यांचेकडून सदर योजनेस आवश्यक ती गती प्राप्त झाली नसल्याने व योजनेबाबत लोकप्रतिनिधींकडून सतत होणारा पाठपुरावा विचारात घेता सदरहू योजना समाज कल्याण आयुक्तालय स्तरावर राबविण्याबाबतची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्या अनुषंगाने खालील प्रमाणे सुधारित शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :

महाराष्ट्र राज्यामध्ये चामड्याच्या वस्तु व पादत्राणे दुरुस्तीच्या क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणावर अनुसूचित जाती प्रवर्गातील व्यक्ती कार्यरत असून त्यांच्या उपजिविकेचा प्रश्न हा चामड्याच्या वस्तु व पादत्राणे दुरुस्तीच्या क्षेत्राशी निगडित आहे. सदरहू योजना दिनांक १३ फेब्रुवारी २००८ च्या शासन निर्णयानुसार सुधारीत स्वरूपात राबविण्यात येते. गटई स्टॉलचा आराखडा व प्रमाणक दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०१८ च्या शासन निर्णयान्वये विहीत करण्यात आले आहे. गटई कामगारांना पत्र्याचे स्टॉल देण्याची योजना या योजनेची व्याप्ती वाढवून निकषांमध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यास या शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात येत आहे.

- १) सन २०१८-१९ पासून गटई कामगारांना पत्र्याचे स्टॉल देण्याच्या योजनेमध्ये पात्र लाभार्थ्यांना देण्यात येणाऱ्या गटई स्टॉलचे प्रमाणक/तांत्रिक तपशिल (Authenticator/Technical Specification) दिनांक १५ नोव्हेंबर २०१८ च्या शासन निर्णयान्वये गटई स्टॉलचा आराखडा (Design) विहीत केलेल्या असून त्या कायम ठेवण्यात येत आहेत. तसेच गटई स्टॉलची किंमत रु.४७,५००/- (सत्तेचाळीस हजार पाचशे रुपये) इतकी राहिल.
- २) गटई कामगारांना पत्र्याचे स्टॉल देण्याची योजना संत रोहिदास चर्मद्योग व चर्मकार विकास महामंडळ, मुंबई (लिडकॉम) यांचे ऐवजी आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे मार्फत शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून राबविण्यास शासन मान्यता देत आहे.
- ३) यावर होणारा खर्च लेखाशिर्ष "मागणी क्र.एन-२, २२२५-अनुसूचित जाती अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण, ०१-अनुसूचित जातीचे कल्याण, १०२ आर्थिक विकास, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-राज्य योजनांतर्गत योजना (०३) (०२) गटई कामगारांना पत्र्याचे स्टॉल देण्याची

योजना (२२२५ २६२२) ३१-सहाय्यक अनुदान" या लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकुन त्याखाली केलेल्या वित्तीय तरतूदीमधून भागविण्यात यावा.

- ४) गटई कामगारांना पत्र्याचे स्टॉल देण्याची योजनेच्या नियम व अटी सोबतच्या परिशिष्ट "अ" व "ब" प्रमाणे राहतील.
- ५) शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२६०१२८१३०५२५४८२२ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात आला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

वर्षा देशमुख

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :

- १) मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री (नगरविकास) यांचे प्रधान सचिव
- ४) मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव
- ५) मा. मंत्री (सामाजिक न्याय) यांचे खाजगी सचिव
- ६) मा. राज्यमंत्री (सामाजिक न्याय) यांचे खाजगी सचिव
- ७) अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती आयोग, मुंबई
- ८) अध्यक्ष, सफाई कर्मचारी आयोग, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ९) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
- १०) अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/ सचिव, सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई. (प्रसिध्दीकरीता)
- १२) आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १३) व्यवस्थापकीय संचालक, संत रोहिदास चर्मोद्योग व चर्मकार विकास महामंडळ मर्यादित, मुंबई.
- १४) सर्व सह/उपसचिव/अवर सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १५) सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग
- १६) कक्ष अधिकारी (अर्थसंकल्प/विधयो) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १७) सर्व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण
- १८) सर्व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद
- १९) सर्व जिल्हा व्यवस्थापक, संत रोहिदास चर्मोद्योग व चर्मकार विकास महामंडळ मर्यादित, मुंबई
- २०) अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई
- २१) निवासी लेखापरिक्षक, मुंबई
- २२) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
- २३) सर्व महानगरपालिका/नगरपालिका/जिल्हा परिषद/कटकमंडळे
- २४) निवड नस्ती (शिक्षण-१)

परिशिष्ट: “अ”

गटई कामगारांना पत्र्याचे स्टॉल देण्याच्या योजनेचे नियम व अटी

१)	योजना :-	राज्यातील गटई कामगारांना १००% अनुदान या तत्वावर पत्र्याचे स्टॉल वर कमाल रु.५०००/- इतके DBT द्वारे अनुदान देणे.
२)	लाभार्थ्याची पात्रता:-	<ol style="list-style-type: none"> १. अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी व अनुसूचित जातीचा असावा. २. अर्जदाराच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न हे ग्रामीण भागात रु.४०,०००/- ऐवजी रु.८०,०००/- व शहरी भागात रु.५०,०००/- ऐवजी रु.१,००,०००/-पेक्षा अधिक नसावे, (यासाठी तहसिलदाराने निर्गमित केलेले उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र आवश्यक राहिल) अथवा अर्जदार दरिद्र्यरेषे खालील असावा. ३. अर्जदाराचे वय १८ वर्षांपेक्षा कमी नसावे. ४. अर्जदार ज्या जागेत स्टॉल मागत असेल ती जागा ग्रामपंचायत, नगरपालिका, छावणी बोर्ड (कटक मंडळ) किंवा महानगरपालिका यांनी त्यास भाड्याने, कराराने, खरेदीने, अगर मोफत परंतु अधिकृत रित्या ताब्यात दिलेली असावी किंवा ती त्याच्या स्वमालकीची असावी.
३)	सदर योजना राबविताना लाभार्थ्याचा प्राधान्यक्रम पुढील प्रमाणे राहिल :-	<ol style="list-style-type: none"> १. गटई कामगारांपैकी अॅट्रॉसिटी अॅक्टनुसार पीडित झालेल्या अनुसूचित जातीच्या व्यक्ती २. घरात कोणीही कमवत नाही अशा विधवा/परित्यक्ता महिला ३. दिव्यांग व्यक्ती.
४)	योजनेची व्याप्ती :-	संपूर्ण महाराष्ट्र
५)	लाभार्थ्याची निवड:-	<ol style="list-style-type: none"> १. सर्व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण स्थानिक वृत्तपत्रात तसेच स्थानिक प्रसिध्दी माध्यमाद्वारे या योजनेला व्यापक प्रसिध्दी देतील. २. प्रसिध्दीनंतर परिशिष्ट “ब” मध्ये असलेल्या विहित नमुन्यात अर्ज मागवून घेतील. (अर्जाचा नमुना परिशिष्ट-“ब” येथे जोडला आहे) प्राप्त अर्जाची छाननी करून वरील परिच्छेद २ मधील पात्रतेचे निकष पूर्ण करणा-या लाभार्थ्याची निवड करण्यात येईल. ३. अर्ज वाटपाचे वेळी सहायक आयुक्त, समाज कल्याण हे प्रत्येक अर्जावर अनुक्रमांक १, २, ३ व वर्ष असे ठळकपणे नमूद करतील.
४.	इतर:-	<ol style="list-style-type: none"> १. या योजनेतर्गत देण्यात येण-या स्टॉलची पाहणी संबंधित सहायक आयुक्त, समाज कल्याण किंवा त्यांचे पर्यवेक्षकीय अधिकारी लाभ घेतल्यानंतर एक वेळा करतील. ज्या कारणासाठी गटई स्टॉल देण्यात आलेला आहे, त्याशिवाय इतर कोणत्याही कारणांसाठी वापरण्यात आला असेल तर संबंधित लाभार्थ्याकडून दिलेले अनुदान वसूल करण्यात येईल व दिलेला स्टॉल रद्द करून पुढील अनुक्रमांकाच्या लाभार्थ्यास देण्यात येईल. २. एकदा लाभार्थ्यांना स्टॉलचा लाभ दिल्यानंतर या स्टॉलची देखभाल, त्याची दुरुस्ती इत्यादी बाबी संबंधित लाभार्थी यांनी करणे आवश्यक राहिल.

		<p>३. गटई पत्र्याचे स्टॉल हे एका घरात एकाच व्यक्तीला दिले जातील. स्टॉलचे दुबार वाटप होणार नाही.</p> <p>४. स्टॉल वाटप बाबतचे पत्र लाभार्थ्यांच्या फोटोसह स्टॉलमध्ये प्रथमदर्शनी भागावर लावणे बंधनकारक राहील.</p> <p>५. ग्रामीण भाग, 'क' वर्ग नगरपालिका, 'ब' वर्ग "अ" वर्ग नगरपालिका तसेच महानगरपालिका क्षेत्रात व छावणी क्षेत्रात (कटकमंडळ) सदर गटई स्टॉलसाठी जागा उपलब्ध करून घेण्याची जबाबदारी गटई कामगारांची राहील.</p> <p>६. एकदा गटई स्टॉलचे वाटप झाल्यानंतर सदर स्टॉलची विक्री करता येणार नाही. तसेच ते भाडे तत्वावर देता येणार नाहीत तसेच स्टॉलचे हस्तांतरण करता येणार नाही. याबाबत अनियमितता झाल्यास, सदर स्टॉल परत घेण्यात येईल.</p> <p>७. स्टॉलधारकाने सदर स्टॉल कोणत्या जागेत निश्चित केला आहे यासाठी, स्टॉलधारकाचे त्याच्या स्टॉल व जागेसह जिओ टॅगींग छायाचित्राचे रेकॉर्ड सहायक आयुक्त, समाज कल्याण यांनी अद्ययावत ठेवणे बंधनकारक आहे.</p>
--	--	--

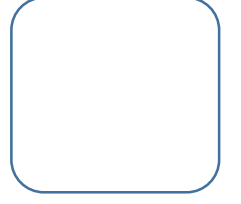
परिशिष्ट:-“ब”

गटई कामगारांना पत्र्याचे स्टॉलकरीता अर्ज

अर्जाचा अनुक्रमांक :-

फोटो

वर्ष :-

१)	अर्जदाराचे नाव	
२)	वडिलांचे संपूर्ण नाव	
३)	पतीचे नाव (महिलांसाठी)	
४)	कायमचा पत्ता	
५)	सध्याचा पत्ता	
६)	स्टॉल ज्या जागेत मागत आहे तो पत्ता	
७)	गावाची/शहराची लोकसंख्या:-	
८)	अर्जदार ज्या जागेत स्टॉल मागत आहे त्या जागेचा तपशील:- सदर जागा ग्रामपंचायत/नगरपालिका /छावणी क्षेत्र (कटकमंडळ)/ महानगरपालिका यांनी भाड्याने /कराराने/ खरेदीने दिली किंवा स्वमालकीची आहे, त्याचा तपशील	
९)	अर्जदाराची जन्मतारीख :-	
१०)	जन्मस्थळ:-	
११)	अर्जदाराचे वय :-	
१२)	जात:-	
१३)	पोटजात:-	

१४]	शिक्षण:-	
१५]	रेशन कार्ड क्रमांक :-	
१६]	अर्जदाराच्या वडिलांचा व्यवसाय :-	
१७]	पतीचा व्यवसाय (महिलांबाबत) :-	
१८]	कुटुंबातील मिळवल्या व्यक्तीचे वार्षिक उत्पन्न (रुपये)	
१९]	अर्जदाराचा आधारकार्ड	
२०]	अर्जदाराचा आधार कार्ड व बँक खाते संलग्न मोबाईल क्रमांक	
२१]	परिशिष्ट "अ" मधील मुद्दा क्र.३ च्या अनुषंगाने :- प्राधान्यक्रमांक :-	
	१) अँट्रॉसिटी अँक्टनुसार पीडित झालेल्या अनुसूचित जातीच्या व्यक्ती.	
	२) घरात कोणीही कमवत नाही अशा विधवा/परित्यक्ता महिला.	
	३) दिव्यांग व्यक्ती.	

दिनांक

ठिकाण :-

सही

अर्जदाराची

(संपुर्ण नाव)

परिशिष्ट: “क”

- १) गटई स्टॉलबाबत लाभार्थ्यांची संख्या विचारात घेऊन व त्यानुसार एकत्रित प्रस्तावांचा विचार करून आवश्यक असलेल्या रकमेची मागणी आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे शासनाकडे करतील. शासनाने तरतूद उपलब्ध करून दिल्यानंतर आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे सदरची तरतूद, प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, यांना सुपूर्द करतील.
- २) सर्व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण हे त्यांच्या जिल्ह्यातील गटई स्टॉल पुरविण्यासाठी पात्र लाभार्थ्यांची निवड करून त्यांची यादी संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांचेकडे पाठवतील संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त त्यांच्या विभागाची एकत्रित यादी आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे यांच्याकडे पाठवतील व आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे हे राज्याची एकत्रित यादी शासनाला पाठवतील. सहायक आयुक्त, समाज कल्याण यांच्या मागणीनुसार आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांना निधी पुरवतील.
- ३) गटई कामगारांना पत्र्याचे स्टॉल देण्याबाबत गटई स्टॉलचा पुरवठा करण्याकरीता खरेदी प्रक्रिया, निविदा, दरपत्रक प्रक्रिया या उद्योग, उर्जा व कामगार विभागाचा शासन निर्णय दि.०१ डिसेंबर, २०१६ नुसार प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, यांनी अनुसरावी.
- ४) स्टॉल सहायक आयुक्त यांच्या कार्यालयात पुरवठा करण्यापूर्वी प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण हे संबंधित क्षेत्रातील औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांकडून गटई स्टॉल हे प्रमाणक व आराखडा या प्रमाणे तपासून घेतील व स्टॉल त्याप्रमाणेच असल्याची खात्री करतील.
- ५) पुरवठादार हे गटई स्टॉलचा पुरवठा संबंधित सहायक आयुक्त यांचेकडे पोहच करतील व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण हे पात्र लाभार्थ्यांना गटई स्टॉलचे वाटप करतील व लाभार्थ्यांस दिलेल्या गटई स्टॉलची मूळ पोचपावती (original receipt) घेऊन हे त्यांच्या अभिलेख्यांत जतन करून ठेवतील.
